

Çocuk istismarının önlenmesi

Yılmaz Tunç

1971 yılında Bartın'da dünyaya geldi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. AK Parti Pendik kurucu ilçe başkanlığı ve Pendik Belediyesi meclis üyeliği, AK Parti genel merkez teşkilat başkan yardımcılığı, siyasi ve hukuki işler başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 23, 24, 25, 26 ve 27. dönemlerde Bartın milletvekili seçildi. TBMM Adalet Komisyonu sözcülüğü, Meclis Araştırma ve Soruşturma Komisyonlarında başkanlık, başkan vekilliği ve sözcülük görevlerinde bulundu. Tunç, TBMM Adalet Komisyonu Başkan Vekilliği görevine devam etmektedir.

Çocuklar gerek uluslararası sözleşmelerde gerekse ülkelerin kendi mevzuatlarında toplumun 18 yaşın altındaki kesimini oluşturmaktadır. Bu yönüyle baktığımızda ülkemiz ve dünya nüfusunun üçte biri çocuklardan oluşmaktadır. Çocuklar savaşlardan, terörden, yoksulluktan, ahlaki yozlaşmadan ve her türlü hak ihlalinin en çok zarar gören, çevresindeki tehlikelere karşı toplumun en savunmasız kesimidir. Güçlü bir gelecek, sağlıklı bir aile yapısı ve sağlıklı bir toplum ile mümkündür. Sağlıklı bir toplum ve huzurlu bir gelecek için, çocuklarımızı çevreden gelmesi muhtemel tehlikelerden korumak ve yetişmelerini olumsuz etkileyen hususları bertaraf etmek; onların haklarını koruyan tedbirleri almak gerekir. Çocukların, yaşam hakkı başta olmak üzere, sağlık, eğitim ve barınma hakları ile her türlü istismara karşı korunma hakları, uluslararası sözleşmeler, anayasa ve kanunlarla güvence altına alınmıştır. Bu nedenle çocuk hakları, hukukun öncelikli konusu olup, çocuklara yönelik kötü muamelelerin önlenmesi bir insanlık vazifesidir. Çocukların büyüme ve gelişimini, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış, çocuk istismarıdır. Çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine veya onuruna zarar veren ya da zarar verebilme olasılığı yüksek, kasıtlı fiziksel güç kullanılmasıyla ortaya çıkan kötü muamele durumuna fiziksel istismar; çocuğun ihtiyaç duyduğu ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum kalması ve bunun çocuk üzerinde psikolojik sorunlara neden olması durumuna duygusal istismar; çocuğun

kendisinden büyük bir kişi tarafından cinsel doyum aracı olarak kullanılmasına cinsel istismar; çocuğun sağlık, barınma, beslenme, giyim, eğitim ve gözetim gibi hayati ihtiyaçlarının kendisine bakmakla yükümlü kişilerce karşılanmaması durumu da çocuğun ihmali olarak adlandırılır. Tüm bunlar çocuk istismarı kapsamında değerlendirilmektedir. Çocukların istismar ve ihmalden korunması öncelikli olarak anne ve babaların görevi olsa da alınması gereken tedbirler ve bu tedbirlerin uygulanmasının takibi bakımından bu husus devletin asli görevleri arasındadır. Başta cinsel istismar olmak üzere çocuk istismarının her türü bütün dünyada önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Zaman zaman ülkemiz gündemine düşen ve milletçe hepimizi derinden yaralayan, çocukların cinsel istismarına ilişkin olaylar, bu hususta yapılması gerekenleri yeniden gözden geçirmemize ve bu çirkin olayları ülkemiz gündeminden çıkarmak için etkili tedbirlerin alınması hususunda, toplumda büyük bir duyarlılığın oluşmasına neden olmuştur.

Ülkemiz 1990 yılında BM'nin çocuk haklarına ilişkin sözleşmesini imzalamış, 2007 yılında Avrupa Konseyinin çocukların cinsel istismar ve sömürüye karşı korunmasına ilişkin sözleşmesine (Lanzarote Sözleşmesi) dâhil olmuştur. Bunun dışında çocuklarla ilgili uluslararası sözleşmelerin tamamına taraf olmuştur. 2010 yılında yapılan anayasa değişikliği ile de anayasanın 41. maddesinin başlığı çocuk haklarını vurgulayacak şekilde Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları olarak değiştirilmiş ve "Her çocuk, korun-

ma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir" fıkrası ile "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır" fıkraları eklenmiştir. Yine anayasanın 61. maddesinin dördüncü fıkrasında "Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır" hükmü yer almaktadır. Mevzuatımızda yapılan tüm iyileştirmelere ve alınan önlemlere rağmen dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de çocuğa yönelik kötü muamele bütünüyle önlenememiştir. Bu durum TBMM'nin de harekete geçmesine neden olmuş, 2016 yılında TBMM'de başta cinsel istismar olmak üzere çocuklara yönelik her türlü istismar olaylarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla meclis araştırma komisyonu kurulmuştur. Komisyon adli tıp, hukuk, eğitim, rehberlik, sosyal hizmet, çocuk ve ergen ruh sağlığı başta olmak üzere çocuk hakları ve çocuk istismarı alanında çalışmaları olan akademisyenleri, kamu kurumlarının temsilcilerini, baroları, STK temsilcilerini, WHO, ILO, UNICEF gibi uluslararası kuruluşların temsilcilerini dinleyerek bilgi edinmiş, ayrıca çocuk izlem merkezleri, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve çocuk eğitim evi gibi TBMM dışında da araştırmalar ve inceleme ziyaretleri gerçekleştirmiştir. Yapılan araştırma sonunda hazırlanan rapor, çocuk istismarı konusunda sorunun tüm boyutlarını ele alan ve alınması gereken tedbirlerle ilgili somut öneriler sunan önemli bir kaynak olup çözüme

ve uygulamaya ışık tutmaktadır. Komisyonun önerileri arasında yer alan, TBMM bünyesinde çocuk hakları ile ilgili daimî bir ihtisas komisyonunun kurulmasıyla, çocuk hakları ile ilgili uygulamalarda meclis denetimi ve çocuğun üstün yararının yasama süreçlerinde de gözetilmesi sağlanabilecektir.

Çocuk istismarının, yasama ve ulusal çocuk politikasını ilgilendiren boyutu önemli olduğu gibi bugüne kadar gerçekleştirilenlere ilaveten alınması gereken hukuki ve adli tedbirler vardır. Son yıllarda çocuğun cinsel istismarı suçunu işleyenlere verilecek cezalarda önemli artışlar yapılmıştır. Bu cezalar AB ülkeleri ile kıyaslandığında iki kat fazla olup cezaların her olay sonrasında artırılması bu suçların azalmasında etkili olmamaktadır. Çocuk istismarının önlenmesinde asıl önemli olan, çocuklarımızı istismardan korumak için alınması gereken tedbirler olup bunların başında da eğitim gelmektedir. Eğitimle ilgili alınması gereken tedbirlerin de etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır. Aile ve sosyal politikalara ilişkin tedbirlerden sağlık alanındaki tedbirlere; medya ve iletişim alanında alınması gereken tedbirlerden çalışma, emniyet ve güvenliğe kadar birçok alanda alınması gereken tedbirler vardır. Ulusal çocuk politikasının daha etkin hale getirilebilmesi, ilgili kurum ve kuruluşların denetim ve koordinasyonunun tek elden sağlanması için çocuk koruma koordinasyon merkezinin kurulması gerekmektedir. Vali ve kaymakamların koordine ettiği Çocuk Koruma Koordinasyon Kurullarının etkin işletilmesi, bu kurullarda görev alan kurum ve kuruluş temsilcilerinin çocuk koruma hususunda ilgili ve eğitilmiş kişilerden tespit edilmesi, bu kurulların çocuk istismarı konusunda bireyleri, aileleri ve toplumu aydınlatacak faaliyetlerini artırmaları gerekmektedir.

Çocukların bulunduğu her ortam risk alanıdır. Çocuklara hizmet veren kurum ve kuruluşlar, çalıştırdıkları kişileri titizlikle seçerek çocuk istismarı konusunda eğitmeli, anne ve babalara da gebelikten itibaren çocuk istismarı konusunda eğitimler verilmelidir. Sosyal medyada, görsel ve yazılı basında çocuk istismarı hakkında hazırlanacak kamu spotlarıyla toplum bilinci artırılmalıdır. Çocukların internetin zararlı içeriklerine erişimini kısıtlayacak tedbirler alınmalıdır. Çocuklar bedenlerini nasıl koruyacakları konusunda bilinçlendirilmelidir. Çocuk-

lara küçük yaştan itibaren, aile içinde ve okul döneminde müfredat içerisinde zorunlu olarak yer alacak ders ve konularla bedensel, zihinsel ve cinsel gelişimlerine uygun eğitim verilmelidir. Okullarda velilere çocuk gelişimi, ebeveyn-çocuk etkileşimi, acil durumlar ve istismar konulu eğitimler verilmelidir. Üniversitelerde çocuk ile ilgili alanlarda personel yetiştiren tüm bölümlerde çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili konular müfredata dâhil edilmelidir. Okullarda rehber öğretmenlerinin sayısı artırılarak, rehber öğretmenlerin öğrencilerle geçirdikleri özel zaman dilimleri oluşturulmalıdır. Karma eğitim verilen okullarda hem kadın hem erkek rehber öğretmen atanmasına dikkat edilmelidir. Kamu ve özel sektörde çalışan tüm öğretmenler zorunlu olarak, çocuk istismarı konusunda periyodik olarak hizmet içi eğitimden geçirilmeli ve farkındalıkları artırılmalıdır. Çocuklara yönelik barınma hizmeti veren pansiyon, yurt benzeri işletmelerin ruhsatlandırma ve denetiminin Millî Eğitim Bakanlığına, yükseköğretimde de Gençlik ve Spor Bakanlığına verilmesi olumlu bir adım olmuştur. İstismar vakalarında, ilgili kurumların ortak kullanımına açık kişisel bilgi güvenliğinin sağlandığı ortak bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Çocukların yardıma ihtiyaç duyduğu anda kolayca erişebilecekleri ücretsiz aile çocuk yardım çağrı merkezi kurulmalıdır.

2012 yılında Başbakanlık genelgesi ile çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin, bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması sağlanmış olup halen Sağlık Bakanlığının koordinesinde 41 merkezde hizmet verilmektedir. Bu merkezlerin tüm illerimizde yaygınlaştırılması, Çocuk İzlem Merkezlerindeki sosyal çalışmacıların sayısının artırılması ve adli görüşmeciler olarak görev alacak personelin yeterlilik kurulunca ön elemeden geçirilmesi, ayrıca bu personelin yeterliliğinin periyodik takibi de yapılmalıdır. Çocukların her türlü istismardan korunması sosyal hizmetin en temel alanlarından biridir. Çocuk istismarının önlenmesi için öncelikle anne ve babaların

eğitimi önemlidir. Çocuklara iki yaşından itibaren mahremiyet eğitimi verecek olan anne ve babadır. Bu nedenle anne ve babaların çocuk istismarı hususunda eğitilmiş olması gereklidir. Gerek okulda çocuklara gerekse ailede anne ve babalara, bu eğitimi verecek olan yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanının yetiştirilip görevlendirilmesi gereği açıktır. İstismar vakalarının meydana gelmesinden sonra da istismar mağduru çocukların adli süreçte örselenmeden ifadelerinin alınması gerekir. Bu nedenle soruşturma aşamasında Çocuk İzlem Merkezlerinde veya Cumhuriyet Savcılıklarında, kovuşturma aşamasında da adliyelerde maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında istismar konusunda yetkin yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanının görevlendirilmesi gerekmektedir.

Çocukları her türlü istismardan korumak için geliştirilecek olan politikaların belirlenmesinde sosyal hizmet uzmanlarının yapacağı danışmanlık önem arz etmektedir. Çocukları istismardan koruyucu ve önleyici çalışmaların gerçekleştirilmesinde büyük öneme haiz sosyal hizmet uzmanlarının nicelik ve niteliğini artıracak tedbirleri almak gereği açıktır. Ülkemizde son 10 yıla kadar sosyal hizmete olan ihtiyacımızı karşılayacak yeterli uzman yetiştirmenin ihmal edildiği bir gerçektir. Üniversitelerimiz çeşitli nedenlerle sosyal hizmet bölümü açmaya yeni başlamış olup, çocuklara yönelik hizmet veren tüm kurumların, ailelerin ve toplumun sosyal hizmete olan ihtiyacının karşılanarak uzun yılların ihmalinin ortadan kaldırılacak olması sevindiricidir. Çocukların korunması, çocuk sevgisi ve onların en iyi şekilde yetiştirilmesi konusunda hassas olan bir medeniyet anlayışına sahibiz. Bugünün çocukları yarının büyükleridir. Hayatımızın neşe kaynağı olan çocuklarımız geleceğimize, geleceğimizi karartmamak için gerekeni yapmak, bize emanet olan çocuklarımızı her türlü kötülükten korumak zorundayız. Çocuk haklarının ihlal edilmediği, tüm dünya çocuklarının her türlü kötü muameleden, savaşımlardan, terörden, yoksulluktan, istismardan korunduğu bir dünya dileğiyle...

Kaynaklar

TBMM. (2016). *Başta Cinsel İstismar Olmak Üzere Çocuklara Yönelik Her Türlü İstismar Olaylarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Ankara: TBMM.

TUNÇ, Y. (2018, Şubat 25). *Bir İnsanlık Suçu: Çocuk İstismarı*. Star Gazetesi, s. 8.